

Gebiedsbeschrijving

Dit is een wandeling langs de "rand van de stad". Beeldbepalend zijn een grote kazerne, een sportcomplex en de Veluwe bossen.

Geschiedenis

Het gebied kent een oude geschiedenis van menselijke bewoning; er zijn grafheuvels van zo'n 4000 jaar geleden. En in de middeleeuwen was er een drukke ijzerwinning. Daarvan is, afgezien van de slakkenhopen echter weinig terug te vinden.

De latere bewoning vond vooral plaats op de overgang van het hoge Veluwe gebied naar de IJsselvallei. Dat hoogteverschil valt meestal niet zo op, maar de Maten ligt op 10 m. boven NAP, het centrum van Apeldoorn op 15 m. en sportpark Orderbos op 40 m!

De huidige Veluwe kennen we als een bebost gebied; dat was echter twee eeuwen geleden wel anders. Er was heel veel heide en stuifzand. Maar het Orderbos is wel degelijk een oud bos. Dat was echter geen opgaand bos, maar een bos met eikenhakhout. Waar nu de kazerne ligt, lag toen de overgang van het Orderbos naar de Orderenk, het landbouwgebied van de toenmalige bewoners.

Rond 1900 is er heel veel bos bijgekomen. De hei was niet meer nodig voor de schapen en werd bebost, vooral met naaldhout. Dat nieuwe bos was vaak eenvormig, alleen gericht op de productie.

Inmiddels is er in Orden ook al heel wat bebouwing bijgekomen. In 1938 komt de kazerne gereed, een fikse ingreep. Na de Tweede Wereldoorlog komt het bos in eigendom van de gemeente, tevens wordt langzaam maar zeker de wijk Orden volgebouwd en het sportpark wordt aangelegd. Het nog resterende deel van het bosgebied werd in 1995 overgedragen aan het Geldersch Landschap en Kasteelen.

Ook recent is en wordt er nog het één en ander veranderd. Een paar jaar geleden is er een grote nieuwe sporthal gebouwd. En bij de kazerne werd en wordt bijna steeds ge- en verbouwd. Recent is daar nog begonnen met een ondergrondse schietbaan. Dat zou het grondwater kunnen bedreigen. En daarmee de nabij gelegen sprengen. In overleg is dat opgelost.

IVN Apeldoorn

IVN Natuureducatie is een vereniging van vrijwilligers die mensen betreft bij hun (groene) leefomgeving, natuur, milieu en landschap. Zo'n 25.000 vrijwilligers zijn actief in 170 lokale afdelingen. Jaarlijks organiseren zij talloze excursies, cursussen, wandelingen en opleidingen. Door de laagdrempelige en educatieve activiteiten maakt een groot aantal mensen kennis met de natuur.

IVN Apeldoorn organiseert activiteiten als excursies, fietstochten, cursussen, lezingen, landschapsonderhoud en voor jong en oud. Voor mensen die zelf op pad willen in de natuur, zijn er wandel- en fietsroutes gratis te downloaden. Meer informatie op www.ivn-apeldoorn.nl

Volg [ivn.apeldoorn](https://www.facebook.com/ivn.apeldoorn) ook op

IVN Apeldoorn steunen?

Steun het werk van IVN Apeldoorn door lid te worden. Voor € 24 per jaar ontvangt u vier keer per jaar het afdelingsblad Groenvoer en de maandelijkse digitale Nieuwsbrief. Blijf zo op de hoogte van onze activiteiten in ons werkgebied, de gemeenten Apeldoorn, Voorst en Epe. Meer informatie en aanmelden via www.ivn-apeldoorn.nl

Ommetjes

Ommetjes zijn korte routes die je uitnodigen in je eigen woon- of werkomgeving op pad te gaan. Er zijn tal van ommetjes in en rond Apeldoorn beschikbaar, ook speciaal voor kinderen en hun (groot)ouders. Download de ommetjes gratis via de website www.ivn-apeldoorn.nl (menu routes)

Het begin- en eindpunt: hoofdingang van de Koning Willem III kazerne, Sportlaan
Lengte: circa 2,5 km
GPS: 52.200183, 5.923079

Iedereen doet het op z'n tijd... een ommetje maken. Lekker een frisse neus halen met (klein)kinderen, collega's of gezellig bijkletsen met kennissen. Wandelen in het groen ontspant en is goed voor lijf en leden. IVN Apeldoorn deelt graag leuke en leerzame natuurweetjes met u. Wandel dit ommetje en ontdek een fraai stukje Orderbos.

IVN verbindt mens en natuur. We laten jong en oud beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. Dat doen we met natuuractiviteiten, cursussen, projecten en campagnes. Zelf leren en doen staan altijd centraal.

Ommetje Orderbos

Rondom de sport

Voor de ingang van de kazerne staan eiken. Vlak achter de ingang staan linden. Deze boom is te herkennen aan de vele uitlopers aan de voet van de stam. Waarschijnlijk is dit de Hollandse linde, een kruising van twee andere soorten.

Met het gezicht naar de ingang van de kazerne gaan we rechtsaf en na 35 meter links. Hier is rechts een grote parkeerplaats.

Rechts is even verderop een gedenkteken. Er staat: 'Door 's vijands hand gevallen'. De meeste van deze mensen zijn zonder enige vorm van proces geëxecuteerd. Het monument is omgeven door eiken.

Er tegenover, naast het kazerneterrein staat Amerikaanse eik. Verderop rechts groeit een klimplant tot bovenin het hek. Dat is heggenduizendknoop, niet echt zeldzaam, maar toch niet vaak te zien. Ook groeit er wilgenroosje. In Noord-Amerika noemen ze die plant fireweed, omdat ze veel groeien op kale plekken na een bosbrand. Maar dus ook op andere plekken bij het bos, waar de zon de bodem kan bereiken.

Wat verderop groeit rechts een strook Douglassparren. Deze sparren zijn sinds halverwege de 19de eeuw veel aangeplant op de Veluwe voor houtproductie. Er is daar opslag van ondermeer Spaanse aak en Amerikaanse vogelkers. De eerstgenoemde is, ondanks de naam, een echt inlandse boom.

De tweede is pure import uit Noord-Amerika, die zich sterk kan verbreiden en daarom bospest wordt genoemd.

Als ondergroei komen hier verder salomonszegel, stinkende gouwe, nachtschade en hennepnetel voor.

Ook groeit hier robinia, ook wel pseudo-acacia genoemd. Robinia is te herkennen aan de grove ribbels op de bast. Hij bloeit met vlinderachtige bloemen net als bijvoorbeeld brem en klaver. De vruchten zijn lange peulen. De robinia levert behoorlijk hard hout en wordt dan ook wel aangeplant voor houtproductie.

Bosbeheer

Zo'n 150 jaar geleden was er maar heel weinig bos op de Veluwe. Er was voornamelijk heide en stuifzand. Dat kwam doordat er heel veel bos gekapt is, om houtskool van te maken voor de toenmalige ijzerindustrie, maar vooral door de intensieve beweiding met schapen, die mest leverden voor de landbouw. Na de introductie van kunstmest was dat niet meer nodig. Heide en stuifzand werden, waar mogelijk, bebost. Vooral met naaldhout, dat op de arme grond beter kon groeien dan veel loofboomsoorten. En dennenhout was gewild, onder andere voor de mijnbouw.

Na de Tweede Wereldoorlog kreeg het bos steeds vaker ook een natuurfunctie, want de mijnen sloten en bosbouw was in Nederland niet meer lonend. Maar voor een waardevolle natuurfunctie is een veel gevarieerder bos nuttiger. En bij voorkeur ook bomen, die hier thuishoren. Langzaam maar zeker worden de bossen nu omgevormd tot een natuurlijker bos, waar bomen niet meer geoogst worden, maar vanzelf dood kunnen gaan. En waar dood hout blijft liggen. Dat betekent voedsel voor paddenstoelen, maar ook voor allerlei dieren. In een gevarieerde bos leven ook veel meer insecten, vogels en andere dieren. En door die gevarieerdheid is het bos ook veel minder gevoelig voor plagen.

Neem bij de bocht naar links het pad naar rechts. De rood-wit markering op de boom betekent, dat het een Lange Afstand Wandelroute (LAW) is. Ga bij de lantaarn linksaf het zandpad op en na 20 meter weer rechts. Dit is het Orderbos, het gebied dat beheerd wordt door het Geldersch Landschap en Kasteelen. Bij de ondergroei veel braam en vlier, allebei planten die houden van veel stikstof in de bodem. Misschien heeft dat te maken met de vele honden die hier worden uitgelaten en de paarden die hier worden bereden.

Links zijn stuifheuveld; dat is uit de tijd, dat hier nog stuifzand was. Bij het kruispunt links is een lariksbos; daar is geen ondergroei.

Ga het eerste pad rechts in. Hier zijn vaak wroetsporen te zien van wilde zwijnen.

Ga bij het verharde pad linksaf. Voorbij het parkeerterrein, rechts van het bankje, staan twee Weymouth dennen. Ook een Noord-Amerikaanse soort, die vanaf halverwege de 18de eeuw in Europa is aangeplant, vooral in tuinen en parken. Ze worden hier vaak niet oud omdat ze besmet worden door een schimmel (roest). Onder die bomen zijn de naalden te vinden, in bosjes van vijf.

Volg rechts de weg.

Ongeveer 80 meter na het bankje staat rechts op de wal, die om de sportvelden is aangelegd, een bord met Boomfeestdag 2019. Hier vond op 15 november 2019 voor de 62^e keer de Apeldoornse Boomfeestdag plaats. Op deze wal stonden eerder oudere fijnsparren maar omdat deze waren aangetast door de letterzetter zijn deze omgezaagd om verdere schade voor het bos te voorkomen. De letterzetter is een donkerbruin kevertje dat in staat is om sparren uit te roeien. Dankzij de droge zomer van 2018 zijn veel bomen verzwakt en rukt het diertje op. De gemeente vond dit een mooie gelegenheid om nu op deze wal inheemse struiken en bomen te planten. Vandaar dat leerlingen van de Berg en Bosschool met hulp van studenten van de Helicon bosbouwschool aan het planten gingen. Ook is IVN Apeldoorn al jaren bij deze feestelijke ochtend betrokken.

Links van de weg groeien grote varens onder de bomen. Dit is de adelaarsvaren, de grootste Nederlandse varensort. Ze kunnen wel 3 meter hoog worden. Adelaarsvaren groeit meestal op wat zure bodem.

In de bocht rechts aanhouden en vervolg deze weg tot het beginpunt van het ommetje is bereikt.

(versie dd 12-2019)